

ถาพรพวษหัตถ์ ๙๖๐ คุ้งน้ำจืด ๑

ลายพระนิตต์ ม.จ. ศุภสวัสดิ์ ๑

(ท่านขึ้น, พระเชษฐาของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี)
รับสั่งถึงการเข้าเฝ้า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและ สมเด็จพระ
พระราชชนนี ที่เมืองโตซาน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๐ ว่า

ร.บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระราชชนนี ทรงเชื่อว่า ปรีดีฯ สมคบปลงพระชนม์ ร.๘

ของ ม.จ. อภัยธรรมา ๑ เรื่องการถวายความปลอตกภัยแด่
พระศรีสวรินทิรา พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ๑

ลำดับสืบราชสันตติวงศ์ต่อจาก
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ

หลักฐาน การอภัย โหษ, การ นิรโหษกรรม
เชตามคำพิพากษาศาลพิเศษทุกชั้น และ
ปณานาย รังสิต ประยูรศักดิ์ เป็นกรมขุน
ฯตามเดิม

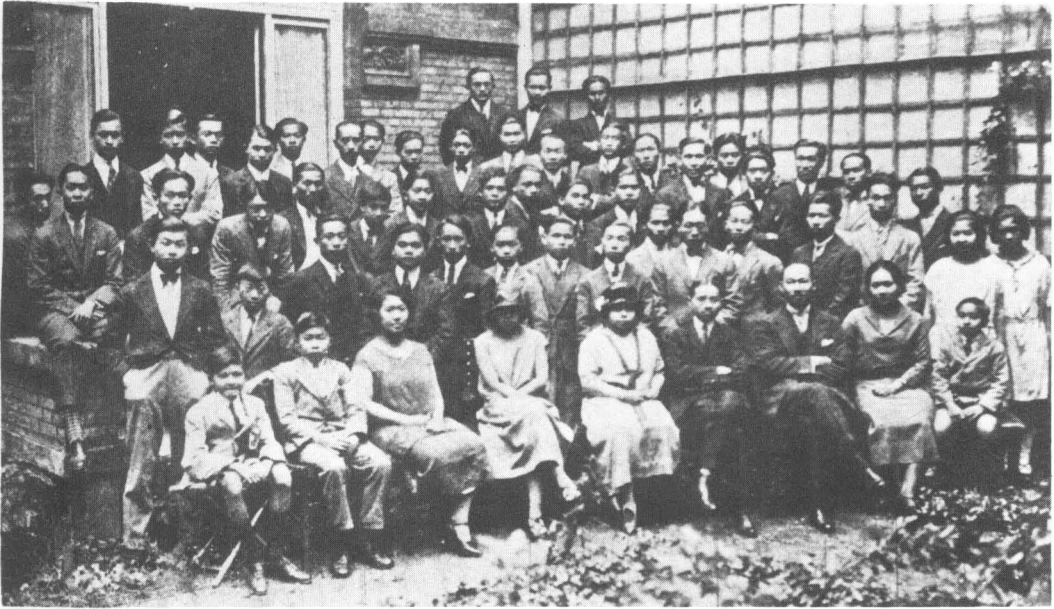
www.pridi-phoonsuk.org

ChangeFusion OPENBASE.in.th

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike
BY NC SA 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อ
การค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

พระยาธำมัญญ์สมเด็จเจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา ซึ่งต่อมาได้ทรงราชย์เป็นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ และหม่อมเจ้าหญิงรำไพพรรณี ซึ่งต่อมาได้ทรงพระราโชศริยยศเป็นสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7

ท่ามกลางพระบรมวงศานุวงศ์ และคนไทยในกรุงปารีส เมื่อ พ.ศ. 2466

นั่งแถวที่ 1 จากขวามาซ้าย 1. พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร 2. ม.จ. หญิงรำไพพรรณี 3. กรมหลวงกำแพงเพชร 4. สมเด็จเจ้าฟ้าประชาธิปก 5. พระองค์เจ้าหญิงประภาวดี 6. พระองค์เจ้าหญิงมยุรฉัตร 7. นาง (คุณหญิง) ภาษาปรีดี 8. พระองค์เจ้าภาณุฯ 9. นายสมปอง บุนนาค

ยืนแถวที่ 2 จากซ้ายมาขวา 1. ม.ร.ว. บรลือศักดิ์ฯ 2. ม.ร.ว. เจริญศักดิ์ฯ 3. ม.จ. ธัญญลักษณ์ 4. นายชม จารุรัตน์ 5. นายชวลิต 6. (จำไม่ได้) 7. นายสันต์ 8. นายวิเชียร 9. นายดวง (ยืนระหว่างหลังนายวิเชียรกับ ม.จ. เจริญใจ) 10. ม.จ. เจริญใจ 11. ม.จ. นักขัตรมงคล 12. นายปรีดี 13. นายทอง 14. ม.จ. กมลสถาน (ยืนหลังไหล่ นายทอง)

นั่งและยืนแถวที่ 3 จากซ้ายมาขวา 1. ม.จ. ศุภสวัสดิ์ฯ 2. นายอำนวย 3. ม.ร.ว. บุญระบือ 4. นายเต็ม บุนนาค 5. (จำไม่ได้) 6. พระองค์เจ้าจุมภวฯ 7. นายเพ็ชร์ 8. นายธวัช 9. นายเอ็จ ณ บ่อมเพ็ชร 10. ม.ล. เดช สนิทวงศ์ 12. ร.ท. สนิท เจริญศักดิ์ 13. นายแถบ 14. นายปฐม คชเสนี 15. นายลุ่มชูเส็ง 16. นายเข้ม ศิลปกุล

นั่งและยืนแถวที่ 4 จากซ้ายมาขวา 1. นายหมัว 2. ม.ร.ว. สมภารสมาน 3. ม.จ. ดิลกฤทธิ์ 4. ม.ล. อุดม สนิทวงศ์ 5. ม.จ. สมัยเฉลิม 6. นายขุน ศรียากษ์ 7. ม.จ. อมรทัต 8. นายอำรุง 9. ม.ร.ว. ขจิต 10. ม.จ. ชิดชนก 11. ม.จ. สโมสร 12. หลวงพิรัชพิศดาร 13. นายสุจินต์ 14. นายตัว ลาพานุกรม

ยืนแถวหลังสุด จากซ้ายมาขวา 1. นายประจวบ บุนนาค 2. หลวงศิริราชไมตรี 3. นายเชิด ออกยงค์

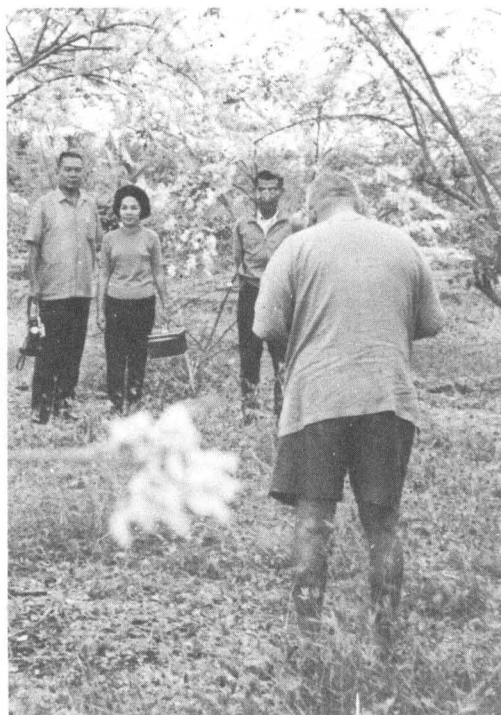
ม.จ. สุขสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ ทรงเครื่องแบบพันโทกองทัพอากาศ ขณะเสด็จมาปฏิบัติราชการเสรีไทยในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2487

ม.จ. ศุภสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ ทรงถ่ายภาพพร้อมกับ คุณอาภา ฤดีตานนท์ และคุณ ไข่มุกข์ เล่ห์วิสุทธิ

ภาพถ่ายโดยพระหัตถ์ ท่านศุภสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์

ม.จ. ศุภสวัสดิ์ ทรงกล้องถ่ายภาพด้วยพระองค์เอง
แต่ถูกถ่ายจากข้างหลังเสียก่อน

๑๘.

ขอโทษที่เขียนหนังสือมาขอขมา ขอโทษมาทุกที
แต่ทำไมยังไม่ได้รับคำตอบ อยู่ห่างไกลกันจริงๆ ครับ

ผมขอแสดงความรักและกำลังใจ ให้กับคุณดวง, คุณบุญ,
และทุกคนด้วย. และหวังว่าคุณจะมีความสุข
กับงานใหม่ๆ. และได้พบกันอีก.

ด้วยความรักและห่วงใยของคุณพี่.

AL*

*

“หม่อมเจ้าสุกสวัสดิวงศ์สมบัติ สวัสดิวัตน์ พระเชษฐาของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7
พระมารดาคือ ม.ร.ว. เทวัญ สัมพันธวงศ์ ซึ่งเป็นน้องของเจ้าพระยาภาณุประพันธ์ ซึ่งเป็นพระอัยกาของ
สมเด็จพระบรมราชินีนาถสรีกิติ”

รับสั่งของ ม.จ. หญิงอัปภัศราภา เทวกุล เกี่ยวกับนายปรีดีฯ

ถวายความปลอดภัยแด่สมเด็จพระศรีสวรินทิรา

พระพันวัสสา อัยยิกาเจ้า และพระบรมวงศานุวงศ์

ในระหว่างสงคราม

(ทรงอนุญาตให้นำรับสั่งในหนังสือ “สมเด็จพระศรีสวรินทิรา” มาลงพิมพ์ในหนังสือที่นายปรีดีฯ พิมพ์เมื่อ 11 พ.ค. 2515 (1972))

“๓ เดือนผ่านไปลูกระเบิดลงที่เกาะสี่ซังและรอบ ๆ เกาะ ก็เกาะสี่ซังนั้นมิได้อยู่ห่างจากศรีราชาเท่าใดนัก ทำให้ดูน่าพร่นพริ้ง ท่านผู้ควบคุมขบวนเสด็จจึงนำความเข้ามาทูลประธานผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เพราะเมื่อสมเด็จพระดัตติสินพระทัยประทับอยู่ที่ศรีราชานั้น ประธานผู้สำเร็จราชการคือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภาตรัสสั่งไว้ว่า

“ดีแล้ว ที่จะประทับโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพราะที่วังสระปทุมก็ไม่ปลอดภัยเสียแล้ว ถ้ามีเหตุอะไรให้เข้ามาบอกจะจัดการถวายใหม่”

เมื่อประธานผู้สำเร็จฯ ทรงทราบแล้วตรัสว่า “เรื่องนี้นะรออีก ๓ วันค่อยมาฟัง เพราะท่านปรีดีได้บอกไว้ว่า ถ้าถึงคราวจะอพยพสมเด็จพระพันวัสสา ท่านปรีดีจะจัดถวายเอง” -----

ไม่มีใครเข้าใจว่าเหตุใด ดร. ปรีดี ซึ่งเป็นหัวหน้าคนสำคัญในการบ้นทอนอธิปไตยของพระมหากษัตริย์ กลับมาขออาสาเป็นธุระในการที่ถวายความปลอดภัยความสะดวกแด่สมเด็จพระอัยยิกา เจ้าหลายคนแคลงใจ หลายคนชื่นชม แต่จะแคลงใจหรือชื่นชมก็ตามความปลอดภัยของสมเด็จพระอัยยิกาเจ้าอยู่เหนือสิ่งใด สำหรับผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในขบวนเสด็จอพยพ

ในที่สุดสมเด็จพระฯ ก็เสด็จจากโรงพยาบาลศรีราชามาประทับที่โรงพยาบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คงเหลืออยู่แต่พระองค์เจ้าวชิราวุธประทับรักษาพระองค์อยู่ต่อไปเพราะทรงพระประชวร ดร. ปรีดี พนมยงค์ มารับเสด็จ และเชิญเสด็จลงประทับในเรือพระที่นั่งประพาสแสงจันทร์ นำเรือไปจอดที่ถนนบุรุษตรงข้ามกับเรือนจำบางขวาง 15 วัน เพื่อรอการจัดที่

ประทับที่อุทยาน ระหว่างที่เสด็จอพยพหลบภัยอยู่นี้ สมเด็จพระราชหฤทัยนึกถึง สมเด็จพระราชชนนีดาอยู่เสมอ ได้ตรัสว่า

“ดีใจ ดีใจ หลานอยู่เมืองนอกไม่ต้องมาลำบากอย่างนี้ ไม่อย่างนั้นฉันคงเอาไม่รอด ห่วงหลาน”

ที่อุทยาน ดร. ปรีดี และภรรยาได้เข้าเฝ้าแทน กราบทูลซักถามถึงความสะดวกสบาย อยู่เป็นเนืองนิจ จนคนที่กลางแกลงอยู่บางคนชักจะไม่แน่ใจ เพราะกิริยาพาทีในเวลาเข้าเฝ้า นั้นเรียบร้อยน่านุ่มนวลนักขั้นตาก็ไม่มีแววอันควรจะระแวง ครั้งแรกที่เข้าเฝ้า ม.จ. อปภัศราภา เทวกุล ผู้ควบคุมกระบวนเสด็จกราบทูลว่าหลวงประดิษฐไพฑูริย์ * มาเฝ้า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ * มาก่อนเลยหลวงประดิษฐไพฑูริย์ * คนเดียวที่ทรงรู้จักคือ หลวงประดิษฐ์บุรุษ ** เจ้าของห้างทำรองเท้ามีชื่อแห่งหนึ่งในพระนคร เป็นผู้ที่ทรงพระกรุณา ในเรื่องเงินทองอยู่เสมอจึงตรัสว่า

“อ้อเขาเอาเงินมาใช้ฉันนะ”

“ไม่ใช่เพคะ....” ม.จ. อปภัศราภา กราบทูล

“ไม่ใช่คนนั้น คนนี้เขาเป็นผู้แทนพระองค์ พระเจ้าอยู่หัว” กราบทูลแล้วเห็น สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ยังทรงสงสัยอยู่ก็กราบทูลต่อไปว่า

“สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังงั้นละเพคะ”

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ก็ทรงเข้าพระทัยทันที ทรงมีพระราชปฏิสันถารด้วยเป็นอย่างดี

“มาซิ พ่อคุณ อุตส่าห์มาเยี่ยม”

ตรัสซักถามถึงที่พัก และเมื่อทรงทราบว่าพักอยู่ที่คุ้มขุนแผน ก็ทรงหันไปทาง ขำหลวง ตรัสสั่งว่า

“ดูข้าวปลาไปให้เขากินนะ”

เวลาเย็นๆ ผู้สำเร็จราชการฯ ก็เชิญเสด็จประทับรถยนต์ประพาสรอบๆ เกาะ

“หลานฉันยังเด็กนะ ผ่ากด้วย”

เป็นกระแสพระราชดำริครั้งหนึ่ง ผู้สำเร็จราชการฯ ก็กราบทูลสนองพระราช ประสงค์เป็นอย่างดีด้วยความเคารพ ทำให้ผู้ที่ชื่นชมก็ทวีความชื่นชมยิ่งขึ้น ผู้ที่กลางแกลง

ก็เริ่มจะไม่แน่ใจตนเอง

วันหนึ่งที่วัดมณฑลพิตร จังหวัดอยุธยา สมเด็จพระสังฆราช

“ฉันจะไปปิดทอง”

ตรัสแล้วเสด็จไปทรงซื้อทองที่วางขายอยู่ในบริเวณนั้น เมื่อเสด็จไปถึงองค์พระ
ปรากฏว่าทรงปิดไม่ถึงผู้สำเร็จราชการจึงกราบทูลว่า

“ข้าพระพุทธเจ้าจะไปปิดถวาย”

สมเด็จพระสังฆราช จึงประทานทองให้ไปพร้อมตรัสว่า

“เอาไปปิดเถอะ คนที่ทำบุญด้วยกัน ขาดหน้าก็เบ็นญาติกัน”

เล่าต่อกันว่ากระแสนพระราชนิพนธ์นั้นทำให้ผู้สำเร็จราชการชาววังมาก พวกที่ชื่นชม
ก็สรรเสริญพระปรีชาสามารถในสมเด็จพระสังฆราช ว่าทรงเปลี่ยนใจคนที่เคยเขียนประกาศประณาม
พระราชวงศ์ได้อย่างตรงไปตรงมา พวกที่เกลือบเกล้งอยู่ก็ยังคงเฝ้าดูต่อไป

ประทับอยู่อยุธยาได้ ๓ เดือน ก็ต้องทรงอพยพใหม่เพราะเกิดพายุใหญ่พัดเอา
หลังคาที่ประทับพัง ต้องเสด็จขึ้นเข้าสู่พระนคร แต่มิได้ไปประทับที่วังสระปทุม เพราะ
บริเวณนั้นมีสภาพเป็นดงญี่ปุ่นเสด็จประทับที่พระตำหนักในพระบรมมหาราชวัง

สมเด็จพระสังฆราช ประทับอยู่ในพระบรมมหาราชวังได้ ๖ เดือน ก็ต้องตกพระทัยอย่าง
ยิ่ง เพราะวันหนึ่งได้มีการทิ้งระเบิดในพระนครครั้งใหญ่ ลูกระเบิดลงที่บางกอกน้อย วัด
สุทัศน์ และในพระบรมมหาราชวังลงที่พระที่นั่งบรมพิมาน และพระที่นั่งพิมานรัตยา อัน
อยู่ข้างซ้ายของพระตำหนักที่ประทับไม่ไกล ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จึงเชิญเสด็จหลบ
ภัยไปประทับอยู่ที่พระราชวังบางปะอิน โดยทอดเรือพระที่นั่งประพาสแสงจันทร์ให้เป็นที่
ประทับอยู่น้ำพระที่นั่งวโรภาส พระองค์เจ้าพวงสร้อยสอางค์ประทับที่ตำหนักของสมเด็จพระสังฆราช
พระองค์เจ้าประดิษฐาสาโรที่ประทับที่ตำหนักพระราชเทวี สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศ
ประทับที่“เก้าห้อง” พระองค์เจ้าอาทรฯ ประทับที่ตำหนักพระราชชายา เจ้าราชบริพารก็พัก
ตามเรือนเล็กตำหนักน้อยทั่วกันไป ม.จ. พูนพิสมัย ดิศกุล และ ม.จ. พัฒนายุ ดิศกุล
ประทับที่วัดนิเวศธรรมประวัติตรงข้ามพระราชวัง พระราชวังบางปะอินก็กลับคืนสู่สภาพ
ชีวิตชนบ๊าง ผู้สำเร็จราชการนั้นจอดเรือตระวันส่องแสงอยู่ที่หน้า “สภาคาราษประยูร” อัน

เคยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิรมหิศ สยามมกุฎราชกุมาร เขตพระราชวังบางปะอินก็เป็นเขตพระราชฐานโดยแท้จริง ผู้ใดจะกล้ากลายเข้าไปไม่ได้ไม่ว่าจะเป็นพลเรือนหรือทหารทั้งไทยทั้งญวนพระบารมีของสมเด็จพระเจ้า ๑ แผ่รอบบางปะอินเป็นที่ร่มรื่นอยู่นานถึงเก้าเดือน

ชาวบ้านในแถบนั้นก็กลับมีขวัญดีชวณกันมาเฝ้า หาอะไรแสดงถวายให้ทอดพระเนตรเพื่อทรงพระสำราญดังที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติมาในกาลก่อน บางวันก็มาแข่งเรือถวายให้ทอดพระเนตร บางวันก็มาเล่นเพลงเรือถวายให้ทรงฟัง บางคืนก็มารำวงถวาย เพราะการรำวงในสมัยนั้นแพร่หลายมาก ทางราชการเองก็ให้หยุดวันพุธครั้งวัน เพื่อข้าราชการได้หารำวงกัน สมเด็จ ฯ ก็พระราชทาน ผ้าห่ม เสื้อผ้า แก่เขาเหล่านั้น ของเหล่านี้ในระหว่างสงครามแพงมากที่สุด แต่ผู้สำเร็จราชการจัดหามาถวายจาก “อ.จ.ส.” คือร้านค้าของทางราชการในราคาถูก

เย็น ๆ ก็เสด็จขึ้นทรงใคร่เกทับสนามหน้าพระที่นั่งวิโรภาส และก็เช่นเคย ทรงรำลึกถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตรัสว่า

“ฉันเคยเล่นใคร่เกทับพระพุทธรูปเจ้าหลวงที่สนามข้างใน นี่ไม่มีใครจะเล่นกับฉันได้ตายกันเสียหมด”

ผู้สำเร็จราชการก็หมั้นเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เสมอ จนเจ้านายที่ตามเสด็จที่เคยไม่โปรดก็เริ่มจะโปรด เสด็จพระองค์ประดิษฐาเลขตรัสเล่าให้ผู้เขียนฟังวันหนึ่งว่า

“ผู้สำเร็จ ฯ นี่เขาดีนะ เมื่อวานเขาเดินผ่านมาเห็นขุดดินปลูกต้นไม้อยู่ เขาว่าดีได้ออกกำลัง”

วันเกิดผู้สำเร็จ ฯ ผู้คุมกระบวนเสด็จก็จัดให้มีการแสดงละครตั้งละอันพันละน้อยให้เป็นการตอบแทนน้ำใจ พวกที่ชื่นชมยินดีในการกลับใจได้ของ ดร. ปรีดี ก็ชื่นชมไปฝ่ายที่กลางแกลงและหัวแข็งก็ยังไม่ยอมลงใจสนิท เก้าเดือนในบางปะอินเป็นเก้าเดือนแห่งความสุขของทุกคนที่บางปะอินอย่างดีที่สุดที่จะหาได้ในยามสงคราม ส่วนสมเด็จ ฯ นั้นทรงพระประชวรไข่วัด เมื่อหายประชวรแล้ว พระอธิฐานที่เกยทรงไว้เมื่อครั้งถวายพระเพลิง

สมเด็จพระราชาธิบดีของพระองค์ เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ว่า ขอให้ทรงล้มทุกสิ่งทุกอย่างให้หมด เริ่มจะเป็นผลบ้างแต่ทุกคราวที่มีคนมาเฝ้าก็ตั้งพระสติได้ ผู้สำเร็จราชการนั้นทุกคราวที่มาเฝ้า จะทรงต้อนรับอย่างดี เกษตรัสด้วยว่า

“พ่อคุณเออะ ฝากหลานด้วยนะ พ่อมาทำบุญกับคนแก่นี้ พ่อได้กุศล”

ผู้สำเร็จ ฯ ก็รับพระราชเสาวนีย์ด้วยกิริยามารยาทอันงดงาม เจ้านายทั้งหลายเห็นใจในการที่ผู้สำเร็จ ฯ มาอยู่ใกล้ชิดเป็นประจำทำให้คุ้นพระทัยกันทั่ว แต่ไม่มีสักพระองค์หรือสักคนจะทราบว่าภายใน “สภาการราชประยูร” อันเป็นที่พักของผู้สำเร็จ ฯ นั้น คือ สถานที่บัญชาการเสรีไทยในประเทศ มีเครื่องรับ-ส่งวิทยุอันทันสมัยอยู่ชั้นล่างอย่างมิดชิด

นายเฉลียว ปทุมรส ผู้อยู่ในตำแหน่งรองราชเลขาธิการสำนักพระราชวังก็กว้างขวาง ได้รับการนับหน้าถือตาอย่างแพร่หลายในกระบวนเสด็จ และกว้างขวางอยู่ต่อมาอีกนานจนเสร็จสงคราม.

๕ ๕
เรื่องท ๗

(คัดจากหนังสือ “รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี” หน้า ๑๘๒-๑๘๓)

รวบรวมโดย นายประเสริฐ บัณฑิตกุล อดีตเลขาธิการสภา

(สำเนา)

ฉบับ
ที่ ๑๓๐/๓๐๖๑

กระทรวงวัง

วันที่ ๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๓๓

เรื่อง ส่งบัญชีลำดับสืบราชสันตติวงศ์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัง เรียน นายกรัฐมนตรี

ข้าพเจ้าขอส่งบัญชีลำดับสืบราชสันตติวงศ์ ตามกฎมณเฑียรบาล นับแต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวลงมาเพียงพระเจ้าฟ้าเธอ น้อยยาเธอ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ได้ทรงตรวจแล้ว มายังท่านตามหน้าที่

กรรมกิจแล้วแต่จะโปรด
(ลงนาม) เจ้าพระยาวรวงศาพิพัฒน์

ลำดับสืบราชสันตติวงศ์ต่อจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก
พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ลำดับที่	พระนาม	ประสูติ พ.ศ.	หมายเหตุ
๑	สมเด็จพระเจ้าฟ้าเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์	๒๔๓๔	หาพระองค์ไม่แล้ว
	พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนันตมหิดล	๒๔๖๘	
๒	พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช	๒๔๓๐	หาพระองค์ไม่แล้ว
๓	สมเด็จพระเจ้าฟ้าเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต	๒๔๒๔	
๔	<u>พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุมภฏพงษ์บริพัตร</u>	๒๔๔๗	
๕	สมเด็จพระเจ้าฟ้าเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์	๒๔๒๕	หาพระองค์ไม่แล้ว
	<u>พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล</u>	๒๔๕๓	

ลำดับที่	พระนาม	ประสูติ พ.ศ.	หมายเหตุ
๖	<u>พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร</u>	๒๔๕๖	หาพระองค์ไม่แล้ว
๗	<u>พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรมงคลการ</u>	๒๔๕๘	
	พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ (กิตติยากร)	๒๔๑๓	
๘	<u>หม่อมเจ้าอมรสมานลักษณ์</u>	๒๔๓๕	
๕	<u>หม่อมเจ้านักขัตรมงคล</u>	๒๔๔๐	
๑๐	<u>หม่อมเจ้าจรจบกิติคุณ</u>	๒๔๔๓	หาพระองค์ไม่แล้ว
	พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงปราจิณกิติบดี (ประวิตร)		
๑๑	หม่อมเจ้ากัลยาณวงศ์ประวิตร	๒๔๔๘	
๑๒	หม่อมเจ้าจิตรปรีดี	๒๔๕๐	
๑๓	หม่อมเจ้าวิกรมสุทธิน	๒๔๕๔	
	พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช (จิรประวัติ)		หาพระองค์ไม่แล้ว
๑๔	<u>หม่อมเจ้าประสมศรีจิรประวัติ</u>	๒๔๔๔	
๑๕	<u>หม่อมเจ้านันทสนธ</u>	๒๔๔๘	
๑๖	<u>หม่อมเจ้าจรจิรพันธ์</u>	๒๔๕๕	หาพระองค์ไม่แล้ว
	พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงชุมพรเขตต์อุดมศักดิ์ (อาภากร)		
๑๗	<u>พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา</u>	๒๔๔๓	
๑๘	<u>หม่อมเจ้ารังษิยากร</u>	๒๔๔๕	
๑๙	พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน (ฉัตรชัย)	๒๔๒๔	
๒๐	<u>พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร</u>	๒๔๕๖	หาพระองค์ไม่แล้ว
๒๑	พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร (วุฒิชัย)	๒๔๒๖	
๒๒	<u>หม่อมเจ้าทรงวุฒิชัย</u>	๒๔๕๓	
๒๓	<u>หม่อมเจ้าอุไทยเฉลิมลาภ</u>	๒๔๕๖	

หมายเหตุ ที่ขีดเส้นใต้ประกาศไว้ได้พระนามพระองค์ใด หมายความว่า พระมารดาของ

ท่านพระองค์นั้นเป็นเจ้า ก็เป็น อุกโต * สุชาติ

ตรวจเห็นถูกต้องแล้ว

นริศ

๕ มี. ๓๓

(“อุกโต” ภาษาบาลีแปลว่า ๒ ทาง หรือ ๒ ชั้น, สุชาติ ภาษาบาลี “สุชาติ” แปลว่า “ผู้มีกำเนิดดี”)

อภัยโทษนักโทษการเมือง

(คัดจากหนังสือ “รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี” รวบรวมโดย
นายประเสริฐ บัณฑิตคุณ อัครเลขาธิการรัฐสภาหน้า ๔๔๓)

วันที่ ๒๐ กันยายน มีพระราชกฤษฎีกาอภัยโทษ เพื่อเป็นการเฉลิมขวัญประชากรของชาติ และเพื่อเป็นการแสดงพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมควรอภัยโทษให้แก่บุคคลที่ต้องราชทัณฑ์ เพื่อให้โอกาสที่จะบำเพ็ญตนเป็นพลเมืองดี เป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองสืบไป

ให้นักโทษเด็ดขาดต่อไปนี้ ได้รับพระราชทานอภัยโทษและปล่อยตัวไป

๑. นักโทษเด็ดขาด ซึ่งต้องคำพิพากษา ของศาล พิเศษตาม พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษพุทธศักราช ๒๔๗๖

๒. นักโทษเด็ดขาด ซึ่งต้องคำพิพากษาของศาลพิเศษตามพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลพิเศษพุทธศักราช ๒๔๗๖ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๘

นอกจากนั้น ก็ได้ลดโทษนักโทษอื่นๆ ลงโดยลำดับโทษ ประกาศฉบับนี้ นายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เป็นผู้ลงนาม และนายทอง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

โดยพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ นักโทษการเมืองในกรณี กบฏบวรเดชยกทหารมารบกับฝ่ายรัฐบาลก็ตาม ในกรณีกบฏในปี ๒๔๗๘ ซึ่งเตรียมจะเข้ายึดอำนาจเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ตาม ได้ผลตามพระราชกฤษฎีกาอภัยโทษครั้งนี้

(พ.ศ. ปี ๒๔๘๓ เล่ม ๕๓ หน้า ๕๕๕)

กัลบัสดำรงฐานะและฐานันดรศักดิ์แห่งพระราชวงศ์

(คัดจากหนังสือที่อ้างแล้วหน้า ๔๔๓-๔๔๔)

วันที่ ๒๐ กันยายนได้มีประกาศให้ นายรังสิตประยูรศักดิ์ รังสิต ณ อยุธยา กัลบัสดำรงตำแหน่งตามเดิม ดังนี้

ประกาศ

ให้นายรังสิตประยูรศักดิ์ รังสิต ณ อยุธยา กัลบัสดำรงฐานะและฐานันดรศักดิ์แห่งพระราชวงศ์ตามเดิม

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎรลงวันที่ ๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๖)

ปรีดี พนมยงค์

โดยที่ได้มีประกาศพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ถอด พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร ออกจากยศและฐานันดรศักดิ์แห่งพระราชวงศ์ กับให้เรียกคืนเครื่องราชอิสริยยศและเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทานทั้งสิ้น เนื่องจากต้องถูกลงโทษตามคำพิพากษาพิเศษในคดีกบฏ ตามประกาศลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๔๘๒ นั้น

ครั้นในโอกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาปี ๒๔๘๖ โดยคำแนะนำของกระทรวงมหาดไทยและด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ตลอดจนกรรมการศาลพิเศษและผู้เกี่ยวข้องในการลงโทษ ได้พิจารณาเห็นพ้องกันเป็นเอกฉันท์ให้นำความกราบบังคมทูลขอพระราชทานอภัยโทษซึ่งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พิจารณาแล้วเห็นเป็นการสมควร จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานอภัยโทษให้พ้นโทษไปตั้งแต่วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๔๘๖ นั้นแล้ว

นับแต่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานอภัยโทษให้ นายรังสิตประยูรศักดิ์ รังสิต ณ อยุธยา พ้นโทษไปแล้ว ปรากฏว่า นายรังสิตประยูรศักดิ์ รังสิต ณ อยุธยา ได้บำเพ็ญกรณียกิจและดำรงตนในทางที่ชอบ ในฐานะเป็นพลเมืองดีอยู่ตลอดมา

อนึ่ง ในส่วนพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น เมื่อก่อนที่สมเด็จพระราชบิดาจะได้สิ้นพระชนม์ได้ทรงฝากฝังมอบพระภาระกิจให้นายรังสิตประยูรศักดิ์ รังสิต ณ อยุธยา ถวายอุปการะสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นายรังสิตประยูรศักดิ์ รังสิต ณ อยุธยา ก็ได้ถวายความอุปการะสนองพระราชประสงค์ สมดังที่สมเด็จพระราชบิดาได้ตั้งพระทัยไว้ทุกประการ

เมื่อปรากฏว่า นายรังสิตประยูรศักดิ์ รังสิต ณ อยุธยา ได้บำเพ็ญกรณียกิจและดำรงตนในทางที่ชอบ ภายหลังที่ได้พระราชทานอภัยโทษแล้ว จึงเป็นการสมควรที่จะสถาปนา นายรังสิตประยูรศักดิ์ รังสิต ณ อยุธยา ให้กลับสู่ฐานะและฐานันดรศักดิ์ตามเดิม

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงให้สถาปนา นายรังสิตประยูรศักดิ์ รังสิต ณ อยุธยา ดำรงฐานันดรศักดิ์แห่งพระราชวงศ์ พร้อมทั้งพระราชอิสริยยศ และพระราชทานยศ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่เคยได้รับพระราชทานอยู่แต่เดิมทุกประการทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ขอให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารังสิตประยูรศักดิ์ กรมขุนชัยนาทนเรนทร ทรงบำเพ็ญพระองค์ สมดังที่เป็นพระบรมวงศ์ผู้ใหญ่ ตั้งมั่นอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญทุกประการเทอญ

ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๘๗
เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน
ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ทวี บุญยเกษตร

นายกรัฐมนตรี

(ป.ช.ศ. ปี ๒๔๘๗ เล่ม ๕๗ หน้า ๕๕๘)

ได้มีแถลงการณ์ในการนี้ด้วย ดังนี้

แถลงการณ์กรมโฆษณาการ

(คัดจากหนังสือที่อ้างแล้วหน้า ๔๔๔)

เรื่อง พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พุทธศักราช ๒๔๘๗

ด้วยนายพลตำรวจเอก อุดล อุดลเดชจรัส อธิบดีกรมตำรวจ ได้เสนอความเห็น

มายังรัฐบาลว่า ในโอกาสแห่งพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พุทธศักราช ๒๔๘๗ นี้สมควรจะได้พระราชทานอภัยโทษให้แก่ักโทษเด็ดขาดที่ต้องโทษอยู่ในขณะนั้น ในคดีเกี่ยวกับการกบฏและจลาจลตามที่ได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล พิเศษขึ้นพิจารณา และพิพากษาทั้งสามคราว คือ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พุทธศักราช ๒๔๗๖ และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พุทธศักราช ๒๔๗๖ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๘ กับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พุทธศักราช ๒๔๘๑ และักโทษในคดีความผิดอื่น ๆ ทั่วไปโดยลดหลั่นกันตามควรแก่พฤติการณ์โดยถือเกณฑ์ ดังนี้คือ

๑. ักโทษเด็ดขาดที่ต้องคำพิพากษาเกี่ยวแก่การกบฏและจลาจลรุ่นปีพุทธศักราช ๒๔๗๖ และ ๒๔๗๘ นั้น นับว่าได้รับโทษและอบรมมานานแล้วสมควรได้รับพระราชทานอภัยโทษให้ปล่อยตัวไป แต่ักโทษเด็ดขาดรุ่นปีพุทธศักราช ๒๔๘๑ นั้น เวลาเพิ่งล่วงมาไม่นานนัก สมควรให้ลดโทษลงสามในสี่ของกำหนดโทษ

๒. ักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยมในคดีทั่วไป ลดโทษให้หนึ่งในสี่ของกำหนดโทษ ผู้ที่ได้ลดโทษสามในสี่และหนึ่งในสี่ ถ้าเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต ก็ให้ลดลงเป็นจำคุกยี่สิบปี

รัฐบาลได้พิจารณาข้อเสนอของอธิบดีกรมตำรวจแล้ว เห็นชอบด้วย จึงได้นำความกราบเรียนผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เพื่อพิจารณา ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์พิจารณาแล้วเห็นว่าตามข้อเสนอที่จะให้มี การพระราชทานอภัยโทษแก่ ักโทษเด็ดขาดที่ต้องโทษอยู่ในเวลานี้ เป็นการสมควรอย่างยิ่ง เพราะเท่ากับเป็นการเฉลิมขวัญประชากรของชาติ อีกทั้งยังเป็นการแสดงพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอีกด้วย เท่ากับให้โอกาสแก่ักโทษเหล่านี้ได้มีโอกาสที่จะบำเพ็ญตนให้เป็นพลเมืองดี และทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองสืบไป ฉะนั้น ผู้สำเร็จราชการแทน พระองค์ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอภัยฯ อำนาจตามความในมาตรา ๕๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงให้ตราพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษพุทธศักราช ๒๔๘๗ ในโอกาสแห่งวันเฉลิมพระชนมพรรษา พุทธศักราช ๒๔๘๗ นี้ เพื่อเป็นการแสดงพระมหากรุณาธิคุณ จึงขอแถลงให้ทราบโดยทั่วกัน

กรมโฆษณาการ

วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๔๘๗

(ร.จ. เล่ม ๖๑ ตอน ๕๕ วันที่ ๒๐ กันยายน หน้า ๕๔๒)

รัฐบาลแถลงการณ์

เรื่องนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดฐานกบฏและจลาจล คงน

ด้วย พลตำรวจเอก อุดม อุดมเดชจรัส อธิบดีกรมตำรวจ ได้เสนอความเห็นมายังรัฐบาลว่า เพื่อเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยแห่งประเทศไทยให้มั่นคงแน่นแฟ้นจำเริญวัฒนาการยิ่ง ๆ ขึ้น บัดนี้เป็นเวลาอันสมควรแล้ว ที่จะได้มีการนิรโทษกรรมแก่บรรดาบุคคลที่กระทำความผิดเกี่ยวในทางการเมืองฐานกบฏและจลาจล ตามที่ได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นพิจารณาพิพากษาทั้ง ๓ คราว คือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พุทธศักราช ๒๔๗๖ และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พุทธศักราช ๒๔๗๖ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๘ และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พุทธศักราช ๒๔๘๑ ไม่ว่าผู้กระทำความผิดนั้น จักได้ถูกฟ้องและได้รับโทษตามคำพิพากษาแล้วหรือไม่ และไม่ว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะได้หลบหนีจากที่ใดไปยังที่ใดหรือไม่ ขอให้นิรโทษกรรมเสียทั้งสิ้น

รัฐบาลได้พิจารณาข้อเสนอของอธิบดีกรมตำรวจแล้ว เห็นชอบด้วย จึงได้นำความกราบเรียนผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เพื่อพิจารณา ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าตามข้อเสนอที่จะให้มีการนิรโทษกรรม แก่บรรดาบุคคลที่กระทำความผิดดังกล่าวแล้วนั้น เป็นการสมควรเหมาะสมกับกาลอย่างยิ่ง เพื่อส่งเสริมการปกครองแผ่นดินตามระบอบประชาธิปไตย และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้มั่นคงจำเริญวัฒนาการยิ่ง ๆ ขึ้น และเพื่อประชาชนชาวไทยทั้งชาติ จักได้สมัครสมานสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ฉะนั้นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงให้ตราพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดฐานกบฏและจลาจล พุทธศักราช ๒๔๘๘ ขึ้นไว้ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๕๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้นิรโทษกรรมแก่บุคคลที่กระทำความผิดดังกล่าวแล้วโดยทั่วถึงกันทุกคน และไม่ว่าจะจะเป็นพลเรือนหรือทหาร และมียศชั้นใด ๆ ทั้งสิ้นเป็นอันว่าบุคคลนั้น ๆ พ้นจากความผิดทั้งหลายที่ว่านี้”

นิรโทษกรรมแก่กบฏและจลาจล

๒ ๕ ๕
ตั้งแต่ปี ๒๔๗๖ เป็นต้นมา

(คัดจากหนังสือเล่มที่อ้างแล้วหน้า ๔๕๕-๔๖๐)

วันที่ ๕ พฤษภาคม ได้ประกาศพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดฐานกบฏและจลาจล พ.ศ. ๒๔๘๘ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้ทำการกบฏและก่อการจลาจลทุก ๆ ครั้งที่ผ่านมาพ้นมลทิน ไม่มีโทษติดตัวอีกต่อไป ถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์เสมือนไม่เคยต้องโทษเลย เป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้จำเริญวัฒนาการยิ่ง ๆ ขึ้น

(ป.ช.ศ. ปี ๒๔๘๘ เล่ม ๕๕ หน้า ๒๑๕)

